

A gyermekek mentális egészsége: helyi szintű ágazatközi együttműködés az oktatási, szociális és egészségügyi ágazat között

Dr. Bicsák Krisztina
mb. főosztályvezető
Népegészségügyi Főosztály
Emberi Erőforrások Minisztériuma

Amiről szó lesz...

- Helyzetkép
- Az ágazatok közötti együttműködés jelentősége
- Teljes körű iskolai egészségfejlesztés
- Védőnők szerepe
- Biztos Kezdet Program
- Kapcsolódó Európai Uniós és más pénzügyi alapok által támogatott programok

Helyzetkép

A 2011-12. évi iskolaegészségügyi jelentés vonatkozó adatai

	2010/2011		2011/2012	
	Száma	100 tanulóra	Száma	100 tanulóra
Beíratottak száma (a)*	1621984		1237835	
Közülük gondozást igényel szomato-mentális okból	206003	12,70 (a)	194191	15,69 (a)
szociális okból	178752	11,02 (a)	165561	13,38 (a)

- A 2011/2012. tanévben emelkedett a gyógypedagógiai óvodába, a gyógypedagógiai általános iskolába, egyéb oktatási intézménybe beíratott tanulók száma.
- Mind a szomato-mentális, mind a szociális ok miatt gondozást igénylő tanulók száma csökkent, de az **arányuk emelkedett**.

Semmelweis Terv-rendszerdiagnózis

- Epidemiológiai vizsgálatok: 4-17 éves korú gyermekek között a mentális kórállapotok átlagos prevalenciája 15,8 %.
- Nem áll rendelkezésre a hatékony ellátást biztosító szakember hálózat és infrastruktúra.
- Ellátóhelyek hiánya és területi egyenetlensége (pl.: gyermekpszichiátria).

A probléma megoldása érdekében a Semmelweis Tervben vázolt feladatok

- Szakemberek számának növelése (gyermekpszichiáter, klinikai szakpszichológus, speciális végzettség szakápoló, gyógypedagógus, logopédus, mentálhigiénikus, pszichoterapeuta)
- **Iskola pszichológusi hálózat** kiépítése.
- Az aktív gyermekpszichiátriai ágyszámok növelése.
- A gyermekpszichiátriai intézmények alkalmassá tétele sürgősségi esetek ellátására (high security részlegek létrehozása).
- Térségi gyermekpszichiátriai központok létrehozása (gyermekek mentális gyógyítására szakosodott multidiszciplináris team).

- Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet területén 15 ágyas sürgősségi osztály.
- Rehabilitációs ágyak, kiemelt finanszírozású intenzív rehabilitáció biztosítása (schizophrenia, autizmus, evészavar stb.).
- Állami gondoskodásban élő gyermekek mentális ellátásának megszervezése, az ott élők számára prevenciós programok szervezése, szakdolgozók, pszichológusok számának emelése.
- A gyermek- és serdülőkori addiktológiai szakellátás megszervezése.

Ágazatközi együttműködés jelentősége

Semmelweis Terv - Népegészségügy

- A feltárt problémákra válaszolva paradigmaváltó program és akcióterv készül.
- Népegészségügyi intézményrendszer megújítása.
- Fenntartható finanszírozás megteremtése.
- Hatékony ágazatközi koordináció: eszköze az *Egészséget minden szakpolitikában* elv.

- A gyermek lakosság lelki egészségének megőrzése nem csupán egészségügy kérdése, hanem **komplex, interdiszciplináris** feladat. Az egészségügy, a szociális szféra, a családjegy, az oktatásügy, az igazságügy és a gyermekszegénység ügy képviselőinek együttműködése és összehangolt munkája szükséges a gyermekek lelki egészségének megőrzéséhez és gyógyításához.

Teljes körű iskolai egészségfejlesztés

20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet

- *A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról* szóló rendelet.
- Célja: a nevelési-oktatási intézményben eltöltött időben minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, a nevelési-oktatási intézmény mindennapjaiban rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben.

- Az iskola nevelési programja határozza meg a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokat, azaz helyi egészségfejlesztési programot melyeket az iskola-egészségügyi szolgálat közreműködésével kell elkészíteni.

Teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok

- Az egészséges táplálkozás,
- a mindennapos testnevelés, testmozgás,
- **a testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése,**
- **a bántalmazás és iskolai erőszak megelőzése,**
- a baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás,
- a személyi higiéne biztosítása.

A testi, lelki, mentális egészség fejlesztése, a magatartási függőség, a szenvedélybetegség, bántalmazás megelőzése

A lelki egészségfejlesztés célja:

- elősegíteni a kiegyensúlyozott pszichés fejlődést,
- támogatni a környezethez történő alkalmazkodást,
- felkészíteni és megoldási stratégiákat kínálni a környezetből érkező ártalmas hatásokkal szemben.

Bántalmazás vagy deviáns viselkedésformák észlelésekor – a pedagógussal, iskolapszichológussal közösen – esetmegbeszélést kell kezdeményezni.

Védőnők szerepe

- **A területi védőnői ellátás** az egész országot lefedi.
- Fogantatástól egészen a reprodukív korig követi és támogatja a nő és gyermeke, ill. családja egészségének védelmét.
- A legfontosabb életszakaszoknál van jelen a család életében.
- Az óvodák ellátását feladata.
- Folytonosságot és folyamatosságot biztosít.
- A gyermekvédelmi jelzőrendszernek is tagja.
- **Az iskola-védőnői tevékenységet** ellátók (iskola-védőnők) a 6-18 évesek (alap-, és középfokú nappali rendszerű iskolai oktatásban résztvevő tanulók) megelőző iskola-egészségügyi ellátásában vesznek részt.
- Egyéni és csoportos egészségfejlesztő tevékenységet, valamint vizsgálatokat, szűrővizsgálatokat végeznek, *szorosan együttműködnek az oktatási intézmény dolgozóival.*
- A **családvédelmi szolgálat védőnője** többek között tájékoztatást ad a családtervezésről, a fogamzásgátlásról és a terhesség-megszakítás menetéről.

Biztos Kezdet Program

A program alapelvei

- Koragyerekkori nevelés, tanulás, gondozás.
- Fókuszban a 0-7 (különösen a 0-5) éves gyerekek.
- Elsődleges célcsoport a hátrányos helyzetű kistérségek, települési szegregátumok.
- A szülők aktív részvétele, a szülői kompetenciák megerősítése, partneri együttműködés, szükség esetén egyéb szolgáltatásokhoz való hozzájutásának segítése.
- Szakmák és szakemberek közötti együttműködés.
- Jelenleg 47 Biztos Kezdet Gyerekház működik, előkészítés alatt áll 60 Gyermekház indítása.
- Finanszírozásuk központi költségvetési forrásból történik.

- Feladata: hatékonyan avatkozzon be a szegénység és a kirekesztettség hatásai/következményei újratermelődésének megakadályozása érdekében.
- A 2009. évtől **Biztos Kezdet Gyerekházak** kezdtek meg működésüket.
- Tevékenységük célja, hozzájárulni a gyermekek képességeinek kibontakoztatásához, későbbi iskolai sikerességükhöz.
- **A Biztos Kezdet Gyerekházaknak aktív partneri kapcsolatot kell létesíteniük és fenntartaniuk az adott településen a 0-5 éves gyermekekkel, szüleikkel, illetve a családjaikkal dolgozó szakemberekkel.**

Biztos Kezdet Gyerekház Szakoly (2010)

Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér

2009-től, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. tengelyes vidékfejlesztési intézkedésének keretében

- Az LHH 33 kistérségből eddig közel 700, 5000 fő vagy 100 fő/km² alatti - településen került kialakításra.
- Célja: a közösségek megerősítése, megerősödése feltételeinek megteremtése, jó színvonalú közszolgáltatások hozzáférésének biztosítása.
- Működése eredményeként hozzáférhetővé válnak az életminőséget javító, közösségi egészségfejlesztési szolgáltatások.

Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér Csesztreg (2011)

Norvég Alap

Népegészségügyi programterület

- Tárgya: A lelki egészségfejlesztést, valamint a mentális egészségproblémával küzdők összehangolt (egészségügyi és szociális) ellátásának javítását szolgáló módszertani, szervezeti- és kapacitásfejlesztés.

Lelki egészségközpont létrehozása

- A lelki egészség védelmére, fejlesztésére és modellálására alkalmas, a prevenciót szolgáló, egészségesen működő formációk (családok, oktatási egységek, csoportok, közösségek, képzések) támogató fejlesztése, az ezeket célzó programok, helyi döntések támogatása, megszervezése vagy megvalósulásának szakmai támogatása.

- Járóbeteg-szakellátó;
- Fekvő- és járóbeteg-szakellátó,
- Önkormányzat intézménye
- Szociális alapszolgáltató v. gyermekjóléti alapellátó

**Egészségfejlesztési Iroda
Lelki Egészség Központ
(EFI LEK)**

- 1 fő 8 órás mentálhigiénikus;
  - 1 fő 4-6 órás pszichológus
  - szociális munkás v. addiktológus konz. (részállású)*
- } kötelező
- } lehet

Egyéni/családi eset (kliens) konzultáció

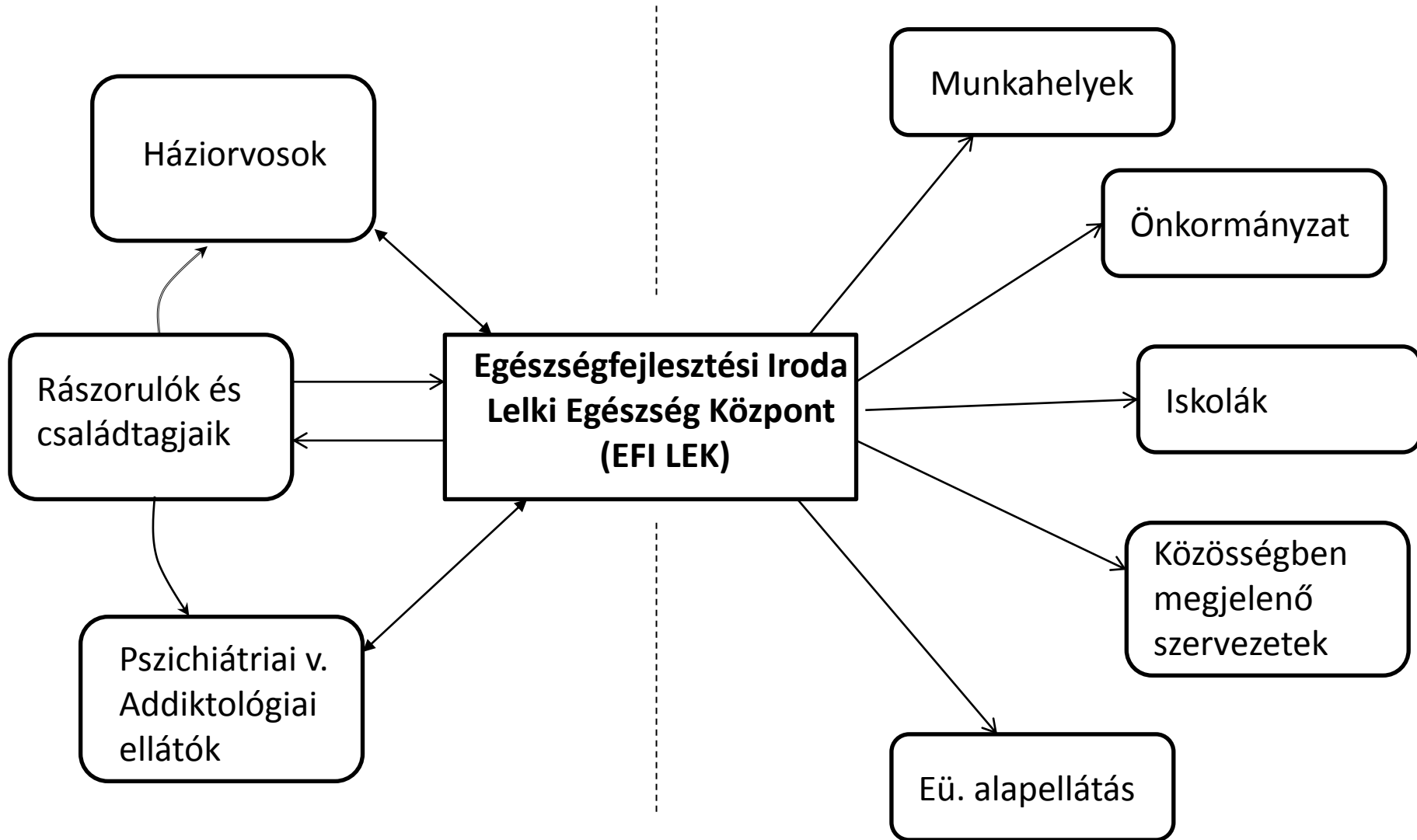
- Egészséges, de élethelyzetükből adódóan támogatást igénylő egyének, családok számára (pl. gyászreakció, családi konfliktusok, krónikus belszervi betegek pszichés támogatása);
- Klienstámogatás és rövid pszichoterápia biztosítása olyan személyek számára, akik állapota nem igényel más pszichiátriai/addiktológiai szakellátást (pl. problémás ivók), de egyéni kockázataik magasak

Közösségi lelki egészségfejlesztés

- Munkahelyi lelki egészségvédelmi programok kezdeményezése és szakmai támogatása;
- Prevenációs programok szakmai támogatása és koordinációja iskolák és más közösségi színterek számára;
- Lelki egészségfejlesztést szolgáló programok szervezése;
- Magas kockázatú csoportok számára célzott és indikált prevenációs programok megszervezése, előmozdítása, illetve szakmai támogatása.
- Helyi, a lelki egészség fejlesztését szolgáló információs pont létrehozása, helyi szereplők együttműködésének elősegítése
- Helyi hálózat építési tevékenység,
- Helyi szintű döntéshozatalban (pl. helyi politika) a lelki egészség szempontjainak képviselése
- A korai kezelésbe vétel előmozdítása pszichoaktív szereket fogyasztók esetében, együttműködve az egészségügyi alapellátással

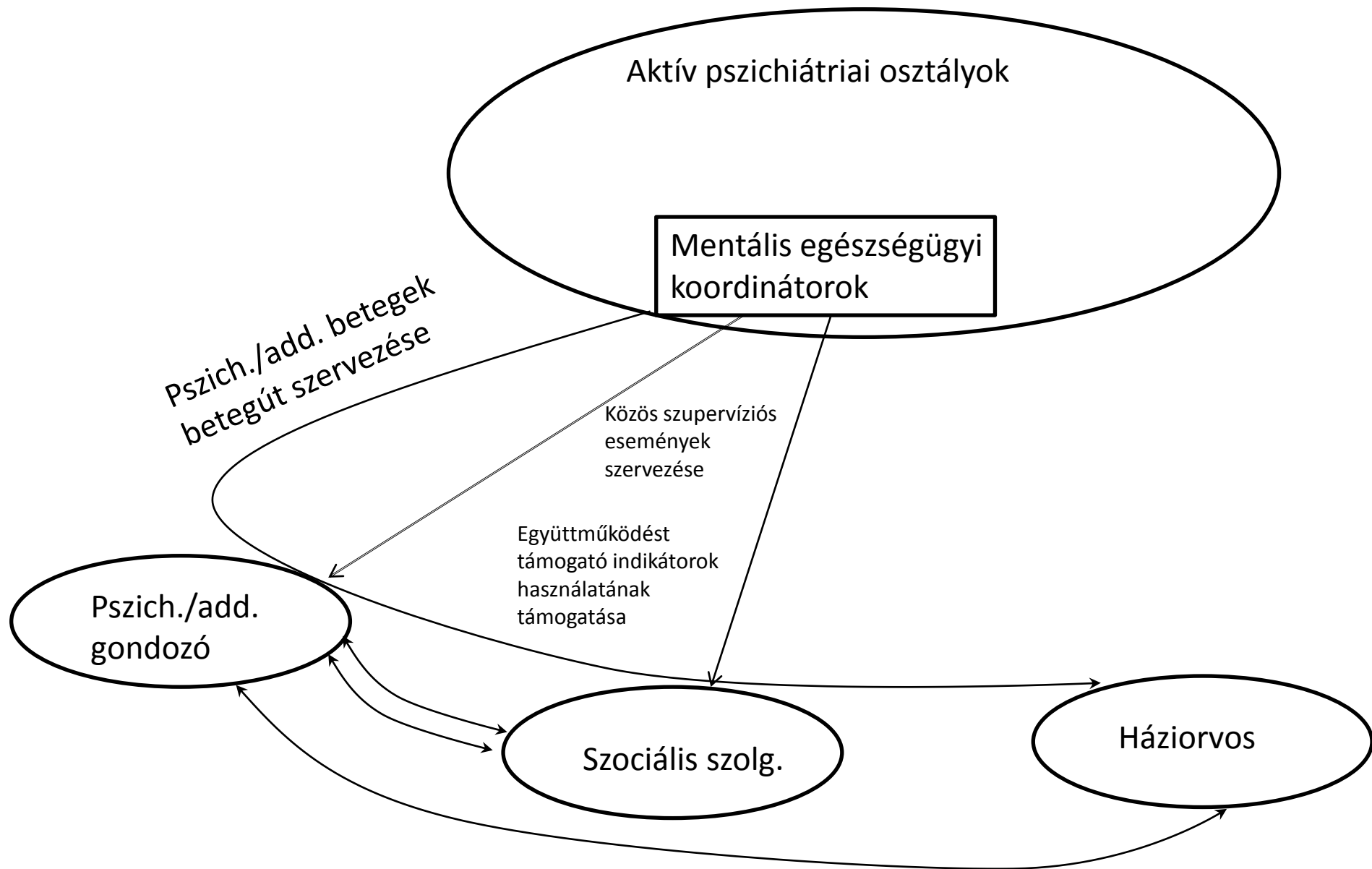
Egyéni/családi eset (kliens) konzultáció

Közösségi lelki egészségfejlesztés

Mentális egészségügyi koordinátori hálózat létrehozása

- Magas kockázatú, mentális egészségproblémával terhelt, emiatt hátrányos helyzetű csoportok ellátásba kerülésének, valamint gondozásának fejlesztése a helyi ellátórendszer tagjai együttműködésének javításával.

Országos módszertani fejlesztések

- A helyi együttműködések hatékonyságának monitorozása, valamint az egészségügyi és a szociális szolgáltatások integrált és koordinált működése fenntarthatóságát elősegítő finanszírozási technikák kidolgozása.

Az ellátáshoz való hozzájutás esélyegyenlőségét javító, célzott kapacitásfejlesztés

- Gyermek- és ifjúság egészségügyi drogambulancia létrehozása, kiemelten a központi régióban.
- Meglévő gyermek és ifjúság pszichiátriai gondozók addiktológiai irányú bővítése.
- Célzott gondozói kapacitásfejlesztés az ellátáshiányos területeken (pszichiátriai/gyermek pszichiátriai/addiktológiai). A gondozói intézetek fejlesztéséhez társulhat a szociális ellátáshoz kapcsolódó fejlesztés is.

Innovatív iskolák fejlesztése
TÁMOP 3.1.4

A konstrukcióban 6 tématerület feladataira lehet pályázni

- A.** Köznevelési intézmények nevelési-oktatási tevékenységeinek támogatása.
- B. Egészségfejlesztő** – szemléletformáló – iskolai programok megvalósítása a tanulók egészségének védelme, valamint az egészséges életmód és a testmozgás iránti igény viselkedésbe épülése érdekében.
- C. A pedagógiai kultúra** folyamatos fejlesztését elősegítő tanártovábbképzés megvalósítása előtérbe helyezve a pedagógiai-módszertani megújulást, az önfejlesztést.
- D.** Szaktárgyi továbbképzések megvalósítása, valamint korszerű oktatási módszerek, jó gyakorlatok, új tartalmak bevezetése a tanmenetbe.
- E. Együttműködési kötelezettségek.**
- F.** A tanórai, illetőleg az egész napos iskolai oktatás megvalósítását elősegítő szemléltető tan- és segédeszközök, a mindennapos testnevelés bevezetését segítő sporteszközök beszerzése.

Kötelezően megvalósítandó tevékenységek

B. Egészségfejlesztő – szemléletformáló – iskolai programok megvalósítása (kötelezően megvalósítandó tevékenységek)

- 1) Mozgásélményt és mozgástapasztalatot támogató fizikai aktivitásban gazdag életmódra nevelő programok,
- 2) Egészségnap szervezése,
- 3) **Együttműködő kapcsolati hálók kialakítása, megújítása és működtetése**, *(legalább a gyerekjóléti és a családsegítő szolgálat, az iskolaegészségügyi szolgálat, a nevelési tanácsadó, a házi gyermekorvos, a területi vezető védőnő részvételével; amely kibővíülhet szükség esetén a lelki egészség megőrzését támogató szolgálatokkal)*, a fejlesztő pedagógus, az iskolapszichológus, vagy mentálhigiénés szakember bevonásával,
- 4) **Konfliktus- és iskolai agressziókezelési program**,
- 5) Családi életre nevelést, dohányzás megelőzést és dohányzásról leszokást, szerfogyasztási problémák korai intervencióját, az illegális és legális szerek okozta kockázatok felismerését, viselkedési függőségek megelőzését célzó programok megvalósítása.

B. Egészségfejlesztő – szemléletformáló – iskolai programok megvalósítása (kötelező tevékenységek – amennyiben a tantestületi létszám meghaladja a 30 főt)

1) Hagyománnyá tehető iskolai esemény megrendezése,

2) A **tanítók, tanárok és osztályfőnökök** részére a személyközpontú módszerek segítségével **esetmegbeszélő csoportban** részvétel, esetdokumentáció elkészítése negyedévente iskolapszichológus, vagy mentálhigiénés szakember bevonásával,

3) elsősegély-nyújtási tanfolyamok.

C. A pedagógiai kultúra folyamatos fejlesztését elősegítő tanártoábbképzés (intézményi szinten kötelezően választandó)

- A lelki egészség fejlődését szolgáló, továbbképzések igénybevétele,
- Egészségtan ill. életvitel témájú szakirányú továbbképzés igénybevétele,
- Az egészséges életmódra nevelés (egészségvédelem),
- Társas kapcsolati készségek gyakorlását szolgáló tanulói csoportok vezetésére képesítő továbbképzések igénybevétele.

E. Együttműködési kötelezettségek

- 1) A nevelési-oktatási munkát segítő és támogató egészségügyi, szociális-gyermekvédelmi- gyermekjóléti, sport- vagy sportcélú, kulturális, egyéb szakmai, vállalkozói vagy civil szervezetekkel és intézményekkel (szolgáltatókkal) és szakemberekkel való együttműködések kialakítása. Támogató hálózatok létrehozása.

Koragyermekkori (0-7 év) kiemelt projekt – TÁMOP 6.1.4.

Minden 0-7 éves korú gyermek egészséges életkezdetének és sikeres iskolakezdésének támogatása

- a gyermekek fejlődésének nyomon követésével,
- a bennük rejlő készségek kibontakoztatásának elősegítésével,
- a fejlődési rizikó tényezők feltárásával, valamint
- az eltérő fejlődést mutató gyermekek kiszűrésével az egészségügyi alapellátásban.

Egységes, korszerű ismertek és módszerek kidolgozása és átadása

- a gyermek-egészségügyi alapellátás **szakemberei** (védőnő, házi-, gyermekorvos) számára a munkájuk hatékonyságának növelése érdekében,
- a **szülők** számára a gyermek fejlődésével, gondozásával, nevelésével kapcsolatos szülői tudatosság és kompetencia növelése érdekében.

Védőnői módszertani egység létrehozása.

VÉDŐNŐI MÓDSZERTANI EGYSÉG

KUTATÁS, ÉRTÉKELÉS, ELEMZÉS

MÓDSZERTAN - MODELLEZÉS

KOORDINÁCIÓ, EGYÜTTMŰKÖDÉS

HR FEJLESZTÉS, TANÁCSADÁS

MÓDSZERTAN

SZŰRŐCSOMAG, RIZIKÓ ÉS VÉDŐ FAKTOROK,
FELLKÉSZÍTŐ TANÁCSADÁS, TÍPIKUS
PROBLÉMÁK

DDOKUMENTÁCIÓS RENDSZER

IRÁNYELVEK/PROTKOLLOK

JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

FELMÉRÉSEK, ELEMZÉSEK

KÉPZÉS

TOVÁBBKÉPZÉSEK
VNŐ+HGYO+TEAM+ISK.VNŐ STB.

ALAPKÉPZÉS
MODULFEJLESZTÉS + TESZTELÉS

SAKFEJLŐGYELET FEJLESZTÉS

PILOTOK: SZUPERVÍZIÓ+HR

EGYÉB FEJL: OKTATÓ VNŐ+HGYO

KOMMUNIKÁCIÓ- DISSZEMINÁCIÓ

ELEKTRONIKUS ÉS PAPÍRALAPÚ
KIADVÁNYOK:
SZŰLŐK, SZAKEMBEREK,
DÖNTÉSHOZÓK

KONFERENCIÁK, WORKHOPEK:
KÉPZŐHELYEK, TÁRSÁGAZATOK
MUNKACSOPTJA

INFORMÁCIÓS KERETRENDSZER

INFORMÁCIÓÁRAMLÁS,
ADATGYŰJTÉS, ADATVÉDELEM

HARDVER-, SZOFTVER ÉS
ALKALMAZÁSFEJLESZTÉS

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Köszönöm a megtisztelő
figyelmet!

